

Tracey Burke
Cyfarwyddwr Cyffredinol
Grŵp Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus
Llywodraeth Cymru

17 Rhagfyr 2019

Annwyl Tracey

Llywodraethu a rheolaeth ariannol mewn cyngorau cymuned

Diolch am ddod i gyfarfod y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ar 25 Tachwedd 2019.

Yn dilyn y sesiwn dystiolaeth, mae'r Pwyllgor yn parhau i bryderu am y nifer cynyddol o gynghorau tref a chynghorau cymuned nad ydynt yn cydymffurfio â'r gofynion statudol o ran eu llywodraethu a'u rheolaeth ariannol. Mae sawl mater yn codi o'r sesiwn honno yr hoffwn eu nodi.

Yn gyntaf, ym mis Mai 2019 ac yn eich papur diweddar, gwnaethoch rannu â'r Pwyllgor fanylion ynghylch y camau gweithredu uniongyrchol yr oedd Llywodraeth Cymru yn eu cymryd i gefnogi gwelliannau ar draws y sector. Gwnaethoch hefyd nodi meysydd a fyddai'n destun ystyriaeth bellach cyn diwedd tymor y Cynulliad hwn, a hynny drwy ymgysylltu â'r sector a rhanddeiliaid eraill. Rwy'n croesawu ymrwymiad Llywodraeth Cymru i'r broses o gefnogi gwelliannau, ac rwy'n cydnabod yr heriau ymarferol sy'n bodoli mewn sector sydd mor fawr ac mor amrywiol. Fodd bynnag, mewn rhai achosion, rydym yn parhau i deimlo bod diffyg eglurder ynghylch graddfa'r camau gweithredu a gymerwyd mewn rhai o'r meysydd a nodwyd fel meysydd gweithredu uniongyrchol, ac ynghylch statws cyfredol y meysydd a fyddai'n destun ystyriaeth bellach. Er enghraifft, gwnaethoch ddisgrifio camau gweithredu uniongyrchol yn gysylltiedig ag annog mwy o bobl i

sefyll mewn etholiadau. Fodd bynnag, roedd eich tystiolaeth lafar yn awgrymu bod hwn yn fater a fyddai'n cael mwy o sylw gweithredol rhywbryd yn y dyfodol.

Er mwyn i'r Pwyllgor gael rhywfaint o sicrwydd ychwanegol, byddwn yn ddiolchgar pe gallech ddarparu crynodeb lefel uchel yn gynnar yn y flwyddyn newydd sy'n egluro statws cyfredol pob un o'r camau gweithredu uniongyrchol a'r pwyntiau a nodwyd ar gyfer ystyriaeth bellach yn eich llythyr ym mis Mai 2019. O ran y meysydd a nodwyd ar gyfer ystyriaeth bellach, byddai'n ddefnyddiol pe gallech gadarnhau a yw Llywodraeth Cymru yn parhau i fod yn ymrwymedig i'r broses o archwilio'r materion hyn cyn diwedd tymor cyfredol y Cynulliad, hyd yn oed os oes cynnydd cyfyngedig eisoes wedi'i wneud.

Fel rhan o'ch tystiolaeth, dywedaso'ch wrthym hefyd am y dulliau sydd ar gael i'r sefydliadau hyn gael gafael ar yr holl wybodaeth a'r arfer da sydd ar gael ac, wrth gwrs, mae gan y sector ei gorff ambarél, sef Un Llais Cymru, i'w gynorthwyo gyda'r materion hyn.

Mae'r Pwyllgor yn dymuno pwysleisio bod Llywodraeth Cymru yn rhoi rhagor o ystyriaeth i'r modd y caiff arfer da ei rannu, gan bwysleisio bod angen i arloesedd fod o fewn ffiniau pwerau cyngorau tref a chynghorau cymuned ac yn amodol ar yr hyn a ganiateir yn y ddeddfwriaeth sy'n gymwys iddynt.

Mae'r Pwyllgor hefyd wedi nodi'r darpariaethau sydd wedi'u cynnwys yn y Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) ynghylch y pŵer cymhwysedd cyffredinol. Rwy'n ymwybodol bod yr Archwilydd Cyffredinol wedi ysgrifennu at y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau yn nodi nifer o bryderon yn hynny o beth, a bod staff Swyddfa Archwilio Cymru wedi rhoi tystiolaeth lafar i'r Pwyllgor. Ochr yn ochr â'r cynigion ynghylch y pŵer cymhwysedd, gwnaethoch ddisgrifio cynlluniau ar gyfer gofynion adrodd blynyddol eraill. Hoffwn nodi bod hanes y sector o ran cydymffurfio â'r gofynion statudol presennol yn awgrymu y bydd heriau'n codi o ran sicrhau bod y gofynion hyn yn cael eu cyflawni mewn ffordd wirioneddol ystyrlon, a hynny yng nghyd-destun sicrhau'r canlyniadau a fwriedir, sef gwella tryloywder a gwella'r broses o ymgysylltu â'r gymuned.

Yn olaf, gwnaethoch gynnig ddarparu'r wybodaeth ddiweddaraf hefyd ynghylch y niferoedd sy'n manteisio ar y mentrau hyfforddi gwahanol y mae Llywodraeth Cymru wedi'u cefnogi (gan gynnwys y cynlluniau e-ddysgu a'r cynlluniau bwrsariaeth). Yn achos y cynlluniau bwrsariaeth, byddem yn ddiolchgar pe gallech

ddarparu dadansoddiad o'r niferoedd sy'n manteisio arnynt ar draws cyngorau sydd â throsiant cyllidebol gwahanol (y rhai y mae eu trosiant yn llai na £40k, a'r rhai y mae eu trosiant rhwng £40k a £100k).

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at Gadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau, gan fod y Pwyllgor hwnnw'n craffu ar y Bil a gyflwynwyd yn ddiweddar, a chan ein bod am dynnu ei sylw at y materion a gododd yn ein sesiwn dystiolaeth ddiweddar ac yn nhystiolaeth ysgrifenedig Llywodraeth Cymru.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Nick Ramsay". The signature is fluid and cursive, with a long horizontal flourish extending from the end of the name.

Nick Ramsay AC
Cadeirydd

cc: John Griffiths AC – Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau

